

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Студентки 5 курсу, 11 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Мотузко
Владислави
Юріївни

Науковий керівник
к. держ. упр.

(підпис керівника)

Мірко
Наталія
Вікторівна

Гарант освітньої програми
к. держ. упр.

(підпис гаранта)

Динник
Ірина Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«30» грудня 2022 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентів

Мотузко Владиславі Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Публічне управління природоохороною діяльністю на місцевому рівні»

Затверджена наказом ректора від «14» грудня 2022 р. № 3416

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 01.02.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: аналіз публічного управління природоохороною діяльністю на місцевому рівні.

Об'єкт дослідження процес реалізації державної політики природоохороною діяльністю на місцевому рівні

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи державного управління в сфері природоохороною діяльності на місцевому рівні.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Сучасний стан державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища

1.2. Суб'єкти охорони навколишнього середовища, їх компетенція та повноваження

РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Формування та реалізація державної екологічної політики в Україні

2.2. Розроблення заходів удосконалення державної екологічної політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2023	10.01.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2023	20.01.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 27.01.2023	27.01.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.02.2023	01.02.2023
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-02. 06.2023	01-02. 06.2023
8	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.02.2023	До 10.02.2023
9	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

_____ (прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Мотузко В.Ю.

9. Завдання прийняв до виконання студент Мотузко В.Ю.

_____ (прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Природоохоронна діяльність є важливим напрямком державного управління в Україні. З кожним роком екологічний стан в країні значно погіршується через забруднення промисловими та побутовими відходами, незадовільний стан якості питної води та їжі, викиду у атмосферне повітря шкідливих хімічних речовин та сполук, зміни клімату. Все це потребує негайного втручання з боку держави для врегулювання процесів на законодавчому рівні для мінімізації можливих негативних наслідків.

В випускній кваліфікаційній роботі вирішені наступні завдання: проаналізовано сучасний стан природоохоронної діяльності; узагальнено інформацію щодо суб'єктів охорони навколишнього природного середовища, визначено їх компетенцію та повноваження; досліджено проблем щодо формування та реалізації державної екологічної політики в Україні та визначено шляхи їх вирішення; запропоновано заходи удосконалення державної екологічної політики в Україні.

Проте у випускній кваліфікаційній роботі є недоліки. Зокрема, студенткою замало уваги приділено механізмам реалізації екологічної політики на місцевому рівні.

В цілому робота виконана відповідно до методичних рекомендацій, рекомендована до захисту, а її автор, заслуговує на присвоєння ступеня бакалавр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента _____

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____

(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____

(підпис)

«01» лютого 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	5
1.1. Сучасний стан державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.....	5
1.2. Суб'єкти охорони навколишнього природного середовища, їх компетенція та повноваження.....	9
РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	17
2.1. Формування та реалізація державної екологічної політики в Україні...	17
2.2. Розроблення заходів удосконалення державної екологічної політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.....	26
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Актуальність теми. Державне управління охороною навколишнього природного середовища є складовою частиною загальної системи державного управління, що функціонує відповідно до чинного законодавства України та має на меті реалізацію державної політики у цій сфері та гармонізацію суспільних і природних відносин на державному рівні. Така гармонізація повинна здійснюватися через практичну реалізацію принципів сталого розвитку. Однак в Україні сталий розвиток все ще сприймається більшістю суспільства як абстрактне явище, а у сфері екології зводиться до рівня забезпечення функціонування соціально-економічних процесів.

З метою забезпечення раціонального природокористування, збереження природного різноманіття та екологічної безпеки, прав та інтересів людства потребують регулювання численні зв'язки людини з навколишнім середовищем. Належне здійснення відповідних зв'язків людини з природою значною мірою залежить від ефективної та злагодженої роботи суб'єктів управлінської діяльності, насамперед органів державної влади, а також її посадових осіб.

Аналіз чинного вітчизняного законодавства, теоретичних досліджень, законотворчої діяльності свідчить про поширеність використання різноманітних термінів і правових категорій, які в цілому так чи інакше виражають зміст управління, у тому числі у сфері природокористування та охорона навколишнього середовища.

Мета роботи полягає в аналізі публічного управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) провести аналіз сучасного стану в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- 2) узагальнити інформацію щодо суб'єктів охорони навколишнього природного середовища, їх компетенцію та повноваження;

3) визначити шляхи вирішення проблем щодо формування та реалізації державної екологічної політики в Україні;

4) розробити заходи удосконалення державної екологічної політики в Україні та обґрунтувати їх ефективність в контексті концепції сталого розвитку.

Об'єкт дослідження: процес реалізації державної політики природоохоронною діяльністю на місцевому рівні

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи державного управління в сфері природоохоронної діяльності на місцевому рівні.

Стан дослідження теми. Проблеми державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища досліджуються багатьма вітчизняними науковцями, серед яких варто виділити Я. Адаменка, А. Андрусевича, Н. Андрусевич, О. Бондаря, Т. Грушкевича, С. Лінника, Н. Малиш, М. Пилипчука, К. Ситника, А. Толстоухова, П. Фесянова, М. Хвесика, О. Шаптали, В. Шевчука та ін.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнофілософські та загальнонаукові методи (діалектика, аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналогія, інтерпретація, історичні та систематичні методи), а також спеціальні наукові методи, що формуються статистичними методами.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ОЦІНЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Сучасний стан державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища

Державне управління охороною навколишнього природного середовища відбувається Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, підтверджено та закріплено в законодавчій базі, ряді державних програм і проектів, зокрема, в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2].

Важливість і актуальність цих завдань у процесі державного регулювання ефективності використання природних ресурсів підтверджено і закріплено в законодавчій базі, низці державних програм і проектів. На сьогодні нормативно-правовим актом, який визначає екологічну політику та стратегію держави, є Закон України «Про Основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» – документ, який визначає цілі, цілі, завдання та принципи, механізми та інструменти реалізації державної екологічної політики на довгострокову перспективу [1].

Правовий режим окремих видів природних ресурсів (землі, вод, лісів, надр, атмосферного повітря, тваринного світу) встановлюється виключно кодексами та законами, до яких належать Водний кодекс від 6.06.1995 р., Земельний кодекс від 25.10. /2001, Лісний кодекс від 21.01.1999, Кодекс України про надра від 27.07.1994, Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001, Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999, Закон України «Про Охорона атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. Велике значення в процесі державного управління у сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів мало прийняття важливих нормативно-правових актів:

1. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки».

2. Закон України від 21 квітня 2011 року № 3268-VI «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року».

Це лише частина документів, покликаних зменшити кризове навантаження на природні ресурси та дозволити говорити про відтворювальний підхід, який доцільно використовувати для оцінки природних ресурсів України.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури з питань реалізації державної екологічної політики свідчить про відсутність консенсусу між різними авторами щодо конкретного змісту та форм реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні, що призводить до незручностей у роботі науковців та співробітників використовуючи таку термінологію. Так, єдиного загальноприйнятого визначення екологічного менеджменту не існує.

Можна відзначити низку термінів, які пропонуються до використання зарубіжними авторами. Наприклад, Р. Велфорд, А. Голдсон використовують термінологічні словосполучення «управління навколишнім середовищем», у той час як П. Хопфенбек використовує термін «управління навколишнім середовищем», К. Ріхтер використовує словосполучення «управління охороною навколишнього середовища» [3, с.133].

Багато авторів відмовляються від точного визначення понять, більш детального висвітлення окремих положень та засобів здійснення державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. Предмет державного управління у сфері екології часто не пов'язується з цілісною системою уявлень про масштаби наслідків екологічних катастроф і співвідношення впливу на різні сфери суспільного життя (економічну, соціальну, політичну, енергетичну тощо), але деталізується шляхом опису окремих складових характеристик.

(атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, корисні копалини, відходи, відновлювана енергія)

Що стосується вітчизняних вчених і вчених країн СНД, то в основному вони використовують терміни «менеджмент охорони навколишнього середовища», «еколого-економічний менеджмент», «менеджмент природокористування», «менеджмент природоохоронної діяльності».

З переходом до ринкових відносин все частіше вживається термінологічне словосполучення «еколого-економічне управління» (екологічний менеджмент). Проте, як зазначає А. Садеков, некоректний переклад англійських термінів «environmental management» та «ecological management», а також адміністративний підхід до управління призвели до неправильного тлумачення цих термінів. Відбулося змішування термінів «адміністративне природокористування» та «еколого-економічне управління» [4, с.105].

Важливо зазначити, що адміністративне екологічне управління тісно пов'язане з державним управлінням у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища, тобто, власне, мова йде про державне управління реалізацією екологічної політики. При цьому роль і місце державного екологічного управління на різних рівнях визначаються характером завдань, що вирішуються на кожному рівні. У процесі функціонування вони взаємодіють по горизонталі і вертикалі, основним регулятором якої є правова база країни.

На думку Н. Малиш, екологічна політика – це комплекс засобів і заходів, пов'язаних із впливом суспільства на природу та спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку та цивілізації. Екологічну політику слід розуміти як координуючий фундаментальний принцип, який формує і приводить в рух ресурси підприємства для досягнення цілей у сфері природокористування, охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки шляхом політичної, економічної, правової, освітньої та іншої діяльності [5, с.213].

До змісту управління входить також забезпечення законності. Це зумовлено Конституцією України, якою визначено, що органи державної влади,

органи місцевого самоврядування, посадові особи, громадяни та їх об'єднання зобов'язані дотримуватись Конституції та законів України. Але оскільки органи місцевого самоврядування виступають як суб'єкти права, то вони не лише застосовують закони, а й породжують велику кількість нормативно-правових актів, які мають прийматися відповідно до закону. Це стосується також характеристики природокористування та охорони навколишнього середовища [6, с.50].

Слід зазначити, що в юридичній літературі досить широко проводиться дослідження поняття «управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища». Деякі автори в процесі дослідження поняття «публічне управління» у сфері охорони навколишнього природного середовища визначають його як організуючу діяльність компетентних органів державної влади щодо практичної реалізації завдань і цілей, безпосередньо пов'язаних з природокористуванням.

З наведеною думкою неможливо повністю погодитись, оскільки наведене визначення не повністю відображає справжній зміст менеджменту в обраному напрямі навчання: по-перше, таким чином воно зводиться лише до державного управління, а по-друге, пов'язується лише з екологічним захист [4].

Окремі сумніви в іншій роботі викликає також заміна понять «управління природокористуванням» та «охороною навколишнього природного середовища» категорією «державне регулювання природокористування та охорони навколишнього природного середовища». У цьому випадку управління знову ж таки пов'язується лише з державним регулюванням, при цьому повністю ігнорується діяльність таких важливих суб'єктів управління, як місцеве самоврядування та громадські об'єднання. При цьому регуляція розуміється як функція організаційних систем, що забезпечує збереження їх специфічної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію їх програм і цілей [7, с.431].

Такі науковці, як А. Бобильов, С. Балашенко вважають, що управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища – це діяльність держави з організації раціонального використання, відтворення природних

ресурсів, охорони та охорони навколишнього середовища. Як бачимо, увага авторів у всіх випадках звертається на те, що процес управління спрямований на практичну реалізацію конкретних цілей, завдань, програм у сфері раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища [8].

Усі ці авторські трактування мають право на існування, проте в процесі управління Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України виконуються такі завдання:

- чітке та послідовне виконання чинного екологічного законодавства, його дотримання всіма суб'єктами правовідносин;
- раціональне та комплексне використання та охорона природних ресурсів, збереження природних об'єктів і природного середовища існування людини;
- запобігання екологічно шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на довкілля та здоров'я людини;
- виконання екологічних програм;
- забезпечення екологічної безпеки.

Опрацювавши літературу щодо сучасного стану державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, можна констатувати, що, незважаючи на чітке усвідомлення фахівцями змісту екологічної проблеми та її визнання на державному рівні, її повномасштабне вирішення в Україні ще не відбулася, а окреслені вище завдання потребують відповідності вимогам Європейського Союзу подальшого вирішення.

1.2. Суб'єкти охорони навколишнього природного середовища, їх компетенція та повноваження

Метою державного управління охороною навколишнього природного середовища є контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, раціональним використанням природних ресурсів, їх відновленням і відтворенням, а також забезпеченням належної якості середовища існування людини та природокористуванням, оскільки охорона природи, поліпшення Середовище

людини в обсягах, що забезпечують стійкість навколишнього середовища, є основною подією, яка допоможе зберегти нашу цивілізацію та біосферу.

В І. Під управлінням у сфері охорони навколишнього природного середовища Андрейцев розуміє врегульовані правовими нормами суспільні відносини, в яких реалізується діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, спрямована на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорону навколишнього середовища та екологічну безпеку правовими актами. юридичних і фізичних осіб, додержання екологічного законодавства, запобігання екологічним правопорушенням та захист екологічних прав громадян [9, с. 135].

На думку А.С. Колбасова, поняття «управління» у сфері природокористування охоплює такі види діяльності, як видання підзаконних актів, здійснення оперативного-господарських, виконавчо-розпорядчих заходів, вивчення та облік стану і використання природних ресурсів, контроль та нагляд за виконанням законів про охорону природи, боротьба з порушеннями природоохоронного законодавства [10, с. 176].

В Україні існує система органів управління у сфері охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні та громадські установи, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, дорадчі, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в сфері забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів. ресурсів і охорони навколишнього середовища [11, с. 130-131].

Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюють органи загальної компетенції та спеціальної компетенції.

Слід погодитися з думкою В.А. Зуєва, який підтримує позицію науковців, які не обмежують коло органів державного управління навколишнім середовищем загальної та спеціальної компетенції лише органами виконавчої влади. З огляду на те, що екологічне управління не обмежується виконавчо-розпорядчими діями, а має дещо ширші повноваження (зокрема щодо встановлення засад екологічної політики та завдань управління, вирішення критичних питань), автор висловлює

твердження про справедливість віднесення Верховної Ради до України та Президента України як органів державного управління навколишнім середовищем загальної компетенції [12, с. дев'ять].

Відповідно до вищезазначеного систему органів управління загальної компетенції складають Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, місцеві уряди та їх органи виконавчої влади, правоохоронні органи (зокрема, але не лише Національна поліція). Провідне місце в системі органів правового регулювання відносин, що виникають у сфері охорони навколишнього природного середовища, належить Верховній Раді України, яка зробила вагомий внесок у створення та прийняття екологічного законодавства.

Верховна Рада України ратифікувала значну кількість міжнародних договорів у сфері охорони навколишнього природного середовища. Виключно законами України, прийнятими Верховною Радою України, визначаються права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод (ч. 1 ст. 92), а також екологічні права; основи використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу (п. 5 ст. 92); основи охорони здоров'я та екологічної безпеки (п. 6 ст. 92); правовий режим власності (п. 7 ст. 92) (зокрема, власності на природні ресурси); основи національної та екологічної безпеки (п. 17 ст. 92); правовий режим воєнного та надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації (п. 19 ст. 92); основи цивільно-правової відповідальності; діяння, що є злочинами, адміністративні чи дисциплінарні правопорушення, відповідальність за них, пов'язані з природоохоронною діяльністю (п. 22 ст. 92) тощо.

Як гарант прав і свобод людини і громадянина, суттєво впливаючи на гармонізацію взаємовідносин суспільства і природи, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України повинно вживати заходів щодо реалізації екологічної політики, яка передбачає вирішення таких завдань:

- забезпечення екологічної безпеки в усіх сферах життя;

- екологічне оздоровлення та відтворення порушених екосистем, зокрема басейнових;
- створення екологічних передумов для переходу до сталого розвитку, особливо в екологічно депресивних районах;
- збереження та розширення біологічного та ландшафтного різноманіття;
- внутрішня інтеграція екологічних вимог у галузеву політику в системі забезпечення життєдіяльності суспільства;
- запровадження міжнародних стандартів, регламентів системного екологічного менеджменту тощо [14].

Слід зазначити, що у сфері охорони навколишнього природного середовища провідне місце у створенні раціональної системи управління та правового забезпечення відводиться обласним, районним, селищним і сільським радам як уповноваженим представникам органів місцевого самоврядування, а також їх виконавчим органам.

Роль рад та їх відповідальність у сфері охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів значно зростає, що впливає з розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 р. № 333-р «Про затвердження Порядку Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [15].

Що стосується Нацполіції, то їй необхідно надати додаткові компетенції та повноваження щодо охорони довкілля, що сприятиме підвищенню рівня її захисту. Головним призначенням міліції є захист і безпека громадян, у тому числі захист від екологічних небезпек, тому її слід вважати провідним органом у механізмі забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів.

Пропонуємо включити, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Держводагентство України, а також органи державного управління з спеціальні повноваження, зокрема Державна екологічна інспекція України, Департамент у справах заповідника, Держгідрометслужба, Держрибагентство України.

В окрему ланку в системі органів управління охороною навколишнього природного середовища слід виділити громадські формування, які не належать ні до органів загальної компетенції, ні до органів спеціальної компетенції.

Сьогодні не можна применшувати роль громадськості у створенні ефективної системи охорони довкілля. Основним завданням Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України є здійснення громадського контролю за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, практична природоохоронна робота щодо вирішення екологічних проблем, поширення екологічної інформації, здійснення просвітницької та просвітницької роботи з метою формування екологічної свідомості населення, участь у формуванні та реалізації державної та регіональної політики [16, С. 167].

Громадський контроль можна визначити як вид соціального контролю, що здійснюється колективами, громадянами та об'єднаннями громадян у формі громадських експертиз, консультацій тощо. Громадський контроль запобігає екологічним правопорушенням і сприяє їх виявленню. Перелік міжрегіональних територіальних органів екологічної інспекції, які входять до складу Державної екологічної інспекції України (рис.1.1)

Рис. 1.1. Перелік міжрегіональних територіальних органів екологічної інспекції, які входять до складу Державної екологічної інспекції України

Джерело: складено автором на основі даних [9]

Отже, система органів управління у сфері охорони навколишнього природного середовища складається з таких органів:

- органи загальної компетенції;
- органи спеціальної компетенції;
- громадські формування.

Графічний план реформованих підрозділів Державної екологічної інспекції (рис.1.2)

Рис. 1.2. Графічний план реформованих підрозділів Державної екологічної інспекції

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Вважаємо за доцільне зазначити, що законодавством України не визначено та не розмежовано поняття та види органів загальної та спеціальної компетенції, які здійснюють державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. У свою чергу ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] лише закріплює та визначає перелік державних установ та органів, що здійснюють управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Виходячи з викладеного, вважаємо необхідність доповнити статтю 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначенням

понять та чіткою класифікацією органів загальної та спеціальної компетенції, що здійснюють державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Основними напрямками державного управління охороною навколишнього природного середовища є (рис 1.3).

Рис. 1.3. Напрями державного управління охороною навколишнього природного середовища

Джерело: складено автором на основі даних [12]

Постійне вдосконалення систем екологічного управління є однією з вимог міжнародної та європейської системи стандартизації екологічного управління. В основі державного регулювання природоохоронної діяльності лежать принципи екологічної безпеки, основними з яких є (рис 1.4).

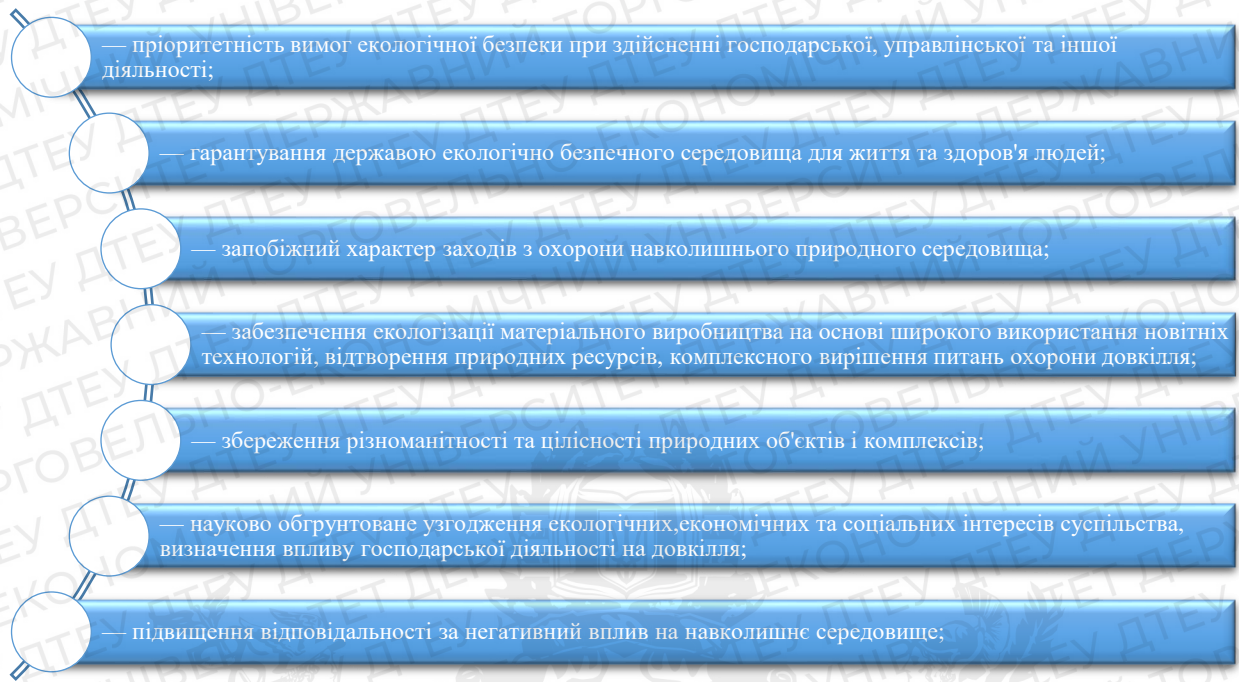

Рис. 1.4 Принципи екологічної безпеки державного регулювання природоохоронної діяльності

Джерело: складено автором на основі даних [22]

Отже, ...

Розділ не може закінчуватися графіком, тому, необхідно додати абзац та узагальнити інформацію у розділі.

РОЗДІЛ 2.

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Формування та реалізація державної екологічної політики в Україні

Серйозним викликом для України є екологічна політика. Навколишнє середовище залишається в критичному стані в багатьох частинах країни, що має серйозні наслідки як для здоров'я людей, так і для подальшої деградації природного середовища. Україна посідає 137-ме місце серед 142 країн у порівнянні з Індексом екологічної стабільності, опублікованим Всесвітнім економічним форумом у 2002 році. Україна, особливо Східна Україна, була високоіндустріальною частиною Радянського Союзу. Як наслідок, незалежна Україна успадкувала низку забруднюючих галузей важкої промисловості, які надзвичайно згубно вплинули на якість повітря та питної води на більшій частині країни.

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України У деяких районах рівень забруднення повітря перевищує ГДК 10 мг/м³. До міст із дуже поганою якістю повітря належать Київ, Харків, Дніпропетровськ, Донецьк, Кривий Ріг, Львів, Маріуполь, Одеса та Запоріжжя. За даними ООН, 1228 міст і сіл в Україні не мають доступу до регулярних джерел безпечної води [17].

Наслідки погіршення стану навколишнього середовища для здоров'я людей є жахливими та призводять до низки хронічних захворювань, зокрема захворювань органів дихання, таких як бронхіальна астма, якими страждають як дорослі, так і діти в Україні. Генетичні захворювання, викликані забрудненням, також впливають на новонароджених, особливо в металургійних районах, де рівень забруднення найвищий. З огляду на те, що багато токсичних відходів було або захоронено, або скинуто в річки, забруднення стали частиною харчових продуктів України. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) (рис.2.1).

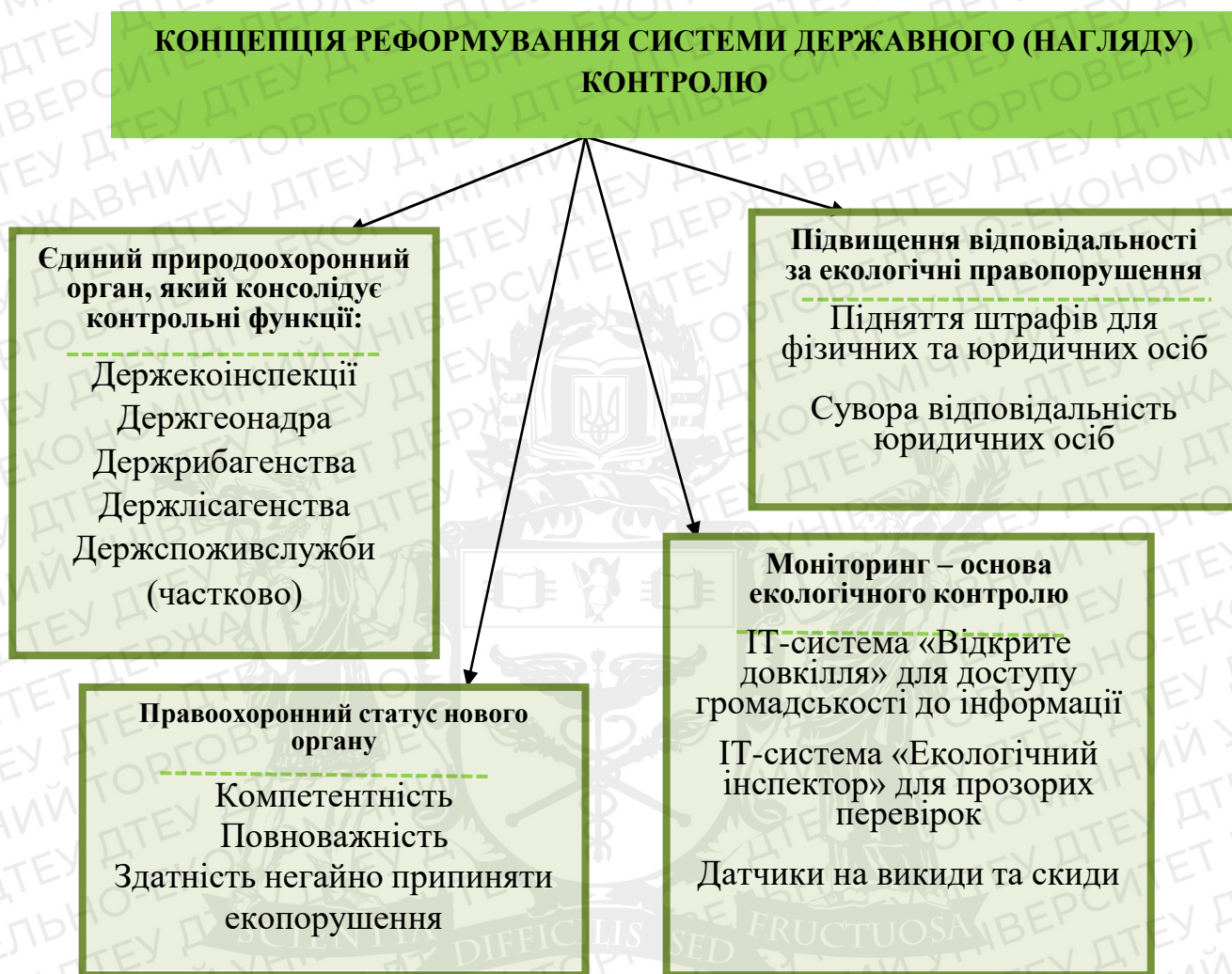

Рис. 2.1. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю)
 Джерело: складено автором на основі даних [16]

За даними ООН, до 40% загальної території України є деградованими землями. Таким чином, вплив промислового забруднення на фізичне здоров'я населення України та природне середовище в окремих частинах країни є критичним. На додаток до промислового забруднення, яке негативно впливає на якість санітарних засобів, спричиняючи спалахи дизентерії в деяких крайніх випадках і більш загальну нестачу чистої питної води, погіршує муніципальну інфраструктуру в багатьох міських і сільських районах. Також частина території України знаходиться під впливом радіоактивного забруднення, спричиненого

атомною промисловістю, успадкованою від радянського періоду, зокрема 15 реакторами та 3 урановими шахтами [18].

Вартість стримування поширення забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи залишатиметься високою в осяжному майбутньому. Вище наведено лише деякі з основних викликів для української екологічної політики на наступні кілька років. Незважаючи на те, що за останні 20 років, безсумнівно, було зроблено певні кроки для зменшення деградації навколишнього середовища та його очищення, багато аспектів реалізації екологічної політики потребують покращення.

Сталий розвиток проголошено пріоритетом для України та закріплено в численних вітчизняних та міжнародних документах. Базовими документами є Конституція України, Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" (1991 р.) та "Основні аспекти державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, природних ресурсів та екологічної безпеки" (1998 р.).

Україна є учасницею основних міжнародних конвенцій та ратифікувала Кіотський протокол щодо скорочення викидів парникових газів у 2004 році. Було затверджено низку національних програм, таких як Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697VIII, Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року», Указу Президента України № 722/2019. «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Національну стратегію поводження з відходами в Україні на період до 2030 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 р. № 820 тощо. Розглянемо ієрархічну ланцюг національної екологічної політики України, регламентований стратегічними документами.

З інтервалом у 5 років Кабінет Міністрів України готує для Верховної Ради Національну доповідь про реалізацію екологічної політики, порівнюючи фактичні результати з цілями, визначеними Стратегією. Регіональні та галузеві екологічні

звіти щорічно подаються відповідними органами місцевого самоврядування до уповноваженого центрального органу виконавчої влади (УЦЕ), Мінприроди у

вигляді звітів про виконану роботу за рік, підготовлених за результатами моніторингу показники, зазначені в додатку. У свою чергу ЦОІВ щорічно готує та видає звіт про виконання Національної екологічної політики України [19].

Інструментом оцінки ефективності реалізації Стратегії також є підготовка та оприлюднення щорічного звіту громадських організацій, залучених до розробки Стратегії та плану заходів. Окрім внутрішнього контролю за дотриманням національної екологічної політики (в частині цільового використання коштів, виділених ЄС), спільно з Європейським Союзом створено Спільну групу з моніторингу реалізації Стратегії [20].

В Україні управлінська практика оцінки ефективності державних стратегій чи програм (особливо соціальної та екологічної спрямованості) є досить новим явищем і потребує більш глибокого вивчення. У жовтні 2012 р. затверджено відповідну Методику оцінки ефективності виконання регіональних екологічних програм та державних (загальнодержавних) цільових екологічних програм [21].

Ця методика є алгоритмом оцінки ефективності екологічних стратегій на різних ієрархічних рівнях і передбачає можливість контролювати прогрес стратегій на всіх етапах їх життєвого циклу. Система екологічного законодавства базується на принципах міжнародного права, але не передбачає прямих правових наслідків.

Одна з багатьох проблем полягає в тому, що екологічне регулювання в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, але в їх системі відсутній працюючий механізм правового регулювання та єдине узгоджене інституційне середовище для реалізації державної екологічної політики. Це призводить до різного тлумачення базового законодавства та нечіткого розподілу повноважень між національним, регіональним та галузевим рівнями [22].

Зазначимо, що у 2019 році було видано Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Забезпечення досягнення сімнадцяти стратегічних цілей та ключових показників у трьох векторах – розвиток, спрямований на збільшення частки продукції та послуг з високою

часткою доданої вартості в експорті; безпеки, передбачає обмеження викидів парникових газів у всіх секторах економічної діяльності та вектор відповідальності, який орієнтований на збільшення зайнятості [21].

Очевидно, що події лютого 2022 року внесли свої корективи у реалізацію цієї Стратегії. Зокрема, пріоритетним завданням в умовах війни стало збереження наявного економічного потенціалу та людського капіталу, забезпечення продовольчої безпеки країни. Україні також не вистачає комплексної політики в деяких ключових секторах, таких як поводження з радіоактивними відходами.

Незважаючи на те, що Україна є країною, яка сильно залежить від виробництва атомної енергії та має проблеми з Чорнобильською АЕС і зоною відчуження, вона не має комплексної політики поводження з радіоактивними відходами. Це викликає занепокоєння, оскільки лише невелика частина українських радіоактивних відходів переробляється, решта викидається.

Необхідна комплексна політика управління цими відходами. Сучасна система управління навколишнім середовищем централізована і недостатньо демократична. Крім того, монополія держави на екологічну відповідальність, що призводить до послаблення відповідальності виробників з боку промисловості, сільського господарства та індивідуальних споживачів. Передбачається, що плата за забруднення буде стягуватися з промислових суб'єктів господарювання, які завдають шкоди навколишньому середовищу, і вони повинні отримувати чітко визначені норми обсягів накопичення відходів, рівнів забруднення повітря і стічних вод, використання енергетичних і водних ресурсів для охорони навколишнього середовища. У поточній національній системі принцип «забруднювач платить» не діє. Тому у підприємств-забруднювачів відсутня мотивація вживати заходів щодо зменшення впливу на довкілля [23].

Враховуючи західний курс розвитку України, необхідно вивчати досвід реалізації екологічної політики в країнах ЄС, оскільки національне законодавство потребуватиме приведення її у відповідність до європейських стандартів.

Національним інституціям доцільно адаптувати принципи до умов української політичної, економічної та соціальної систем та ефективно

реалізовувати екологічну політику в контексті євроінтеграції. Отже, державна система охорони навколишнього природного середовища як інтегрована система управління за участю органів державної влади, бізнесу та суспільства перебуває на початковому етапі становлення. Свою частку відповідальності за реалізацію принципів сталого розвитку та гармонізацію зі стандартами ЄС несуть Мінприроди, Мінекономіки та Міністерство праці та соціальної політики України. Функціонування екологічного менеджменту все ще слабе.

До теперішнього часу відсутня належно функціонуюча спеціальна екологічна установа, що призводить до розпорошення наглядових функцій між різними відомствами. Інституційна реформа, спрямована на вдосконалення збору та аналізу екологічних даних, відбувається повільно, що знижує ефективність існуючої системи екологічного моніторингу. Функції Міністерства охорони навколишнього природного середовища з його регіональними відділеннями та спеціалізованими підрозділами законодавчо обмежені перевіркою та контролем. Міністерство не відповідає за розробку політики та стратегічне планування переходу до сталого розвитку, координацію євроінтеграційної політики з екологічних питань чи еколого-економічне регулювання [24].

У матеріалах робочої групи «Екологічна безпека» Національної ради з питань відновлення України від наслідків війни зазначалося, що станом на 2022 рік «досягнуто прогресу в імплементації Угоди про асоціацію з ЄС у частині гармонізації законодавства про оцінку впливу на навколишнє середовище, стратегічну екологічну оцінку, моніторинг вод та атмосферного повітря. Результати реалізації Угоди в частині співпраці щодо інституційних реформ у сфері, зокрема, державної адміністративної реформи, реформування екологічного контролю та відповідальності за екологічних правопорушень, системи екологічного моніторингу не досягнуто» [25].

Крім того, цей документ визначає цілі, які необхідно досягти у сфері ефективного державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування.

У подальшому для оцінки ефективності реалізації стратегій органам виконавчої влади необхідно створити належне середовище для їх реалізації з метою найбільш продуктивної та швидкої їх реалізації. Для цього потрібно:

- наявність відповідних інституційних та ресурсних можливостей існуючої адміністративної структури;
- наявність налагодженої системи комунікації та координації взаємодії влади всіх рівнів з громадськістю;
- наявність комплексу ефективних інструментів, насамперед організаційно-економічних важелів впливу на природокористувачів, з метою їх переходу до раціонального використання природних ресурсів.

До таких ефективних інструментів впливу в основному відносяться: екологічні інвестиції, екологічна експертиза, екологічний аудит; програми підтримки екологічних інновацій, системи екологічних вимог та обмежень, дозвільно-ліцензійної діяльності, екологічні податки та платежі, фіскальні стимули для екологічних проектів тощо.

Державна екологічна політика — це діяльність державних органів, спрямована на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Екологічну політику також можуть мати окремі підприємства чи організації.

На стратегічному рівні пріоритети екологічної політики визначені у Проекті Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Стратегічні цілі екологічної політики до 2030 року відображено на рис. 2.2.

Рис. 2.2 Стратегічні цілі екологічної політики до 2030 року

Джерело: складено автором на основі даних [24]

В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ (ОТГ):

ЗЕЛЕНА ВАРТА (ЕКОЛОГІЧНІ ШЕРИФИ)

- ▲ НАВЧАННЯ
- ▲ ВИБІРКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ
- ▲ СЕРТИФІКАЦІЯ

Рис. 2.3 – Схема реалізації реформування екологічного контролю в громадах.

Джерело: складено автором на основі даних [4]

При приєднанні Держекоінспекції до МВС можливі також позитивні результати, але за умови, якщо природоохоронний орган стане рівноправним партнером, у здійсненні своїх повноважень, поряд з представниками

правоохоронних органів (Рис. 2.3).

Рис. 2.3. План реформування інспектора з охорони навколишнього Середовища.

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Проаналізувавши всі процеси реструктуризації Державної екологічної інспекції можна зробити висновок, що реформа відбувається, проте не в тому форматі і порядку, що був передбачений Концепцією реформування Держекоінспекції (див. рис. 2.4).

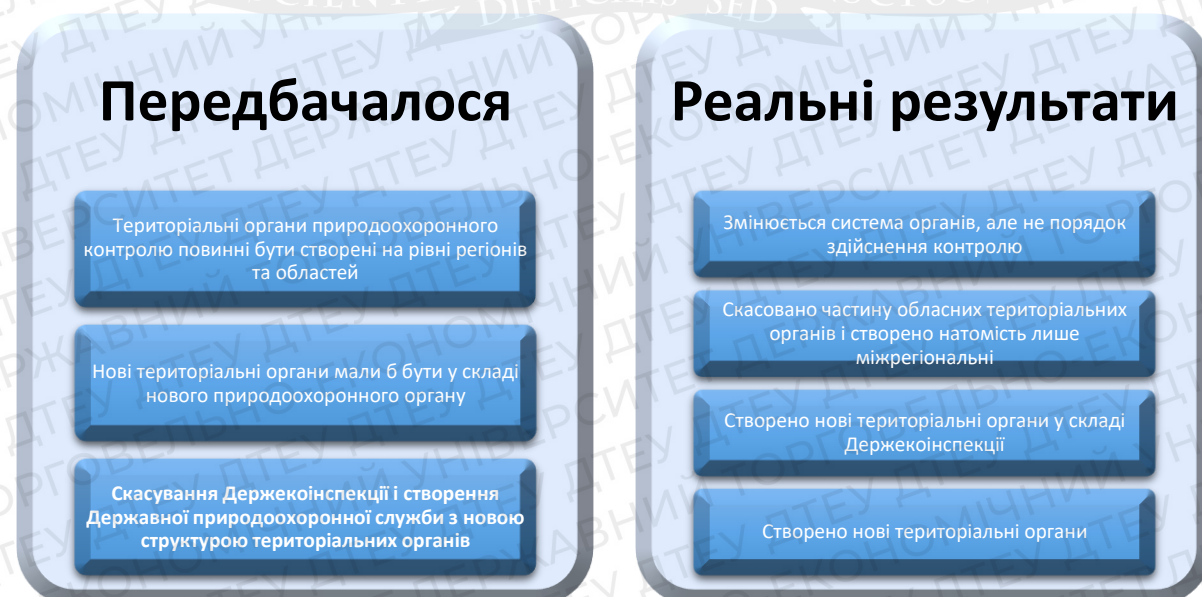

Рис. 2.4. Аналіз очікуваного покращення і фактичного результату у реформуванні системи екологічного контролю.

Джерело: складено автором на основі даних [4]

2.2. Вдосконалення механізмів реалізації державного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища

Гострота глобальних екологічних проблем сучасності як явища планетарного масштабу зумовлює необхідність визнання екологічно орієнтованого підходу до їх вирішення пріоритетним напрямком діяльності міжнародної спільноти, об'єднань (союзів) держав та окремої країни. Ключові питання охорони навколишнього природного середовища, збереження та захисту навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, раціонального та збалансованого природокористування знаходять відображення в екологічній політиці держави.

Незважаючи на те, що в сучасному світі межа між внутрішньою та зовнішньою політикою все більше стирається, а проблеми збереження довкілля та природних ресурсів мають транснаціональний характер, кожна цивілізована держава формує власну екологічну політику на основі світового досвіду в цій сфері [26, с.12].

В Україні довгострокову перспективу діяльності у сфері охорони довкілля визначено в Основах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. Метою державної екологічної політики, визначеною у розділі II цього акта, є досягнення належного стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх сфер соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України до чистого та безпечного довкілля, запровадження збалансованого природокористування та природоохоронного відновлення природних екосистем [1].

У цьому ж розділі серед основних принципів державної екологічної політики названо:

- 1) досягнення Україною Цілей сталого розвитку (ЦСР), схвалених на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 році;

2) сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтації на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку [2].

Такий підхід до формування національної екологічної політики з урахуванням необхідності досягнення цілей сталого розвитку є закономірним і цілком виправданим у сучасних умовах.

Як зазначається в науковій літературі, «основою екологічної політики розвинених країн є концепція сталого розвитку, яка є рушійною силою гармонізації відносин між людиною та навколишнім середовищем. Проблема сталого розвитку є найактуальнішою в сучасному світі, нею опікуються світові лідери, їй присвячені сотні урядових і міжурядових програм, вона вже багато років стоїть на порядку денному найвпливовіших міжнародних організацій. Свідоме обмеження споживання природних ресурсів є головною умовою подальшого розвитку не лише окремої держави, а й людства в цілому» [27, с. 94].

Слід зазначити, що концепція сталого розвитку вперше набула поширення у зв'язку з проголошенням Всесвітньої стратегії охорони природи, розробленої за ініціативи ЮНЕП, Міжнародного союзу охорони природи (МСОП) та Всесвітнього фонду дикої природи. Підтримуємо думку експертів та науковців щодо доцільності регіоналізації державної політики охорони навколишнього природного середовища в Україні. До чинників, які можна віднести на користь цієї позиції належить (рис. 2.5).

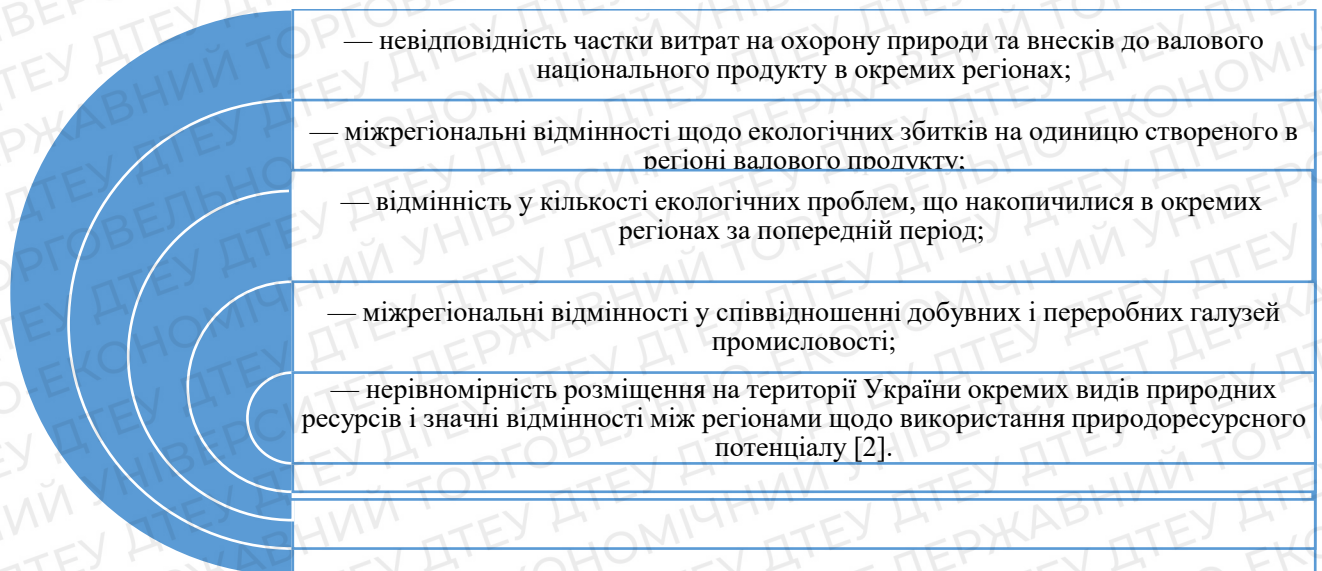

Рис. 2.5. Фактори регіоналізації державної політики охорони навколишнього природного середовища в Україні.

Джерело: складено автором на основі даних [2]

У 1987 році в доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку (ICNDD) акцентувала увагу на необхідності «сталого розвитку», в якому «задоволення потреб сьогодення не підриває здатність майбутнього покоління для задоволення власних потреб». Таке формулювання поняття «сталий розвиток» зараз широко використовується як базове в багатьох країнах [28, с. 104–105].

Набагато пізніше, 25 вересня 2015 року, було прийнято Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року», оголошений новий план дій, спрямований на переведення світу на шлях сталого та стійкого розвитку, включаючи сімнадцять розробок і сто шістдесят дев'ять завдань. Підтримуючи проголошені глобальні цілі сталого розвитку, Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019 визначено необхідність забезпечення виконання всіх сімнадцяти цілей, у тому числі в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування [1].

З цього приводу А. П. Гетьман зазначає, що національна екологічна політика в сучасних умовах розглядається як інтегрований чинник соціально-економічного розвитку України, що сприяє переходу до сталого економічного розвитку та запровадженню екологічно збалансованої системи природокористування [29, с. 56–57].

Такий висновок також впливає з положень Преамбули Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ, якими встановлено, що охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життя людини є умовою сталого економічного та соціального розвитку України.

Одним із заходів удосконалення є запровадження Міндовкілля застосунку ЕкоЗагроза.

ЕкоЗагроза – це офіційний вебресурс і мобільний додаток Міндовкілля, завдяки якому кожен зможе дізнатись достовірну інформацію про стан повітря, води, ґрунту та інші довкіллі дані. Наприклад, якщо телеграм-канали лякають радіаційним забрудненням – перевірити, чи радіація зараз в нормі. Горять ліси неподалік – подивитися актуальні дані про якість повітря.

В умовах активних бойових дій на території України та інформаційної війни українцям важливо мати у СМАРТФОНІ єдине офіційне джерело перевіреної інформації. Тому створили вебресурсі мобільний додаток Міндовкілля – ЕкоЗагроза».

У застосунку на інтерактивній мапі України можна подивитися:

1. Дані моніторингових систем щодо якості повітря та рівня радіаційного забруднення по всій Україні;
2. Актуальні факти екологічних загроз, спричинених російськими окупантами.

Українці також можуть повідомляти про всі факти екологічних злочинів проти довкілля, свідками яких вони стали. Наприклад, про горіння військової техніки; пожежі в лісі; розлив нафтопродуктів чи отруйних речовин у ґрунт або водойму; викид отруйних речовин (хлор, аміак, сірководень, синильна кислота, азотна кислота) у повітря тощо.

Для зручності кожного, у застосунку доступна функція виклику екстрених служб.

Важливою ознакою сучасної екологічної політики є її формування з урахуванням необхідності досягнення цілей сталого розвитку. Остання, у свою чергу, передбачає збалансованість екологічної, економічної та соціальної складових. З огляду на це вітчизняна екологічна політика характеризується багатогранністю, комплексністю та не є ізольованою від інших напрямів. Більш того, саме такий підхід до формування екологічної політики в Україні дає змогу прогнозувати ефективність її реалізації в майбутньому.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Дослідивши сучасний стан державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, можна констатувати, що, незважаючи на чітке усвідомлення фахівцями змісту екологічної проблеми та її визнання на державному рівні, її повномасштабне вирішення в Україні ще не відбулася, а окреслені вище завдання потребують відповідності вимогам Європейського Союзу подальшого вирішення.

Видається за необхідне закріпити в Конституції України такі обов'язки держави, як: раціональне та комплексне використання природних ресурсів, охорона навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Це доцільно зробити шляхом включення до ст. 13 Конституції України держава зобов'язана запобігати і боротися із забрудненням, його наслідками та шкідливими формами ерозії, облаштовувати території екологічно збалансованих зон, створювати і розвивати природні заповідники, природні парки з метою охорони навколишнього природного середовища та охорони історичних цінностей, удосконалювати раціональне та комплексне використання природних ресурсів, охорону їх здатності до самовідновлення та екологічної стабільності через повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування, народну ініціативу.

2. Вважаємо за доцільне зазначити, що законодавством України не визначено та не розмежовано поняття та види органів загальної та спеціальної компетенції, які здійснюють державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. У свою чергу ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» лише закріплює та визначає перелік державних установ та органів, що здійснюють управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Виходячи з викладеного, вважаємо необхідність доповнити статтю 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначенням понять та чіткою класифікацією органів загальної та спеціальної компетенції, що

здійснюють державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.

3. За останні роки Україна окреслила пріоритети розвитку на довгострокову перспективу у сфері екологічної політики. Водночас розроблено відповідні законодавчі та нормативні документи та створено органи контролю на державному рівні. Проте відкритим залишається питання розробки дієвої покрокової процедури реалізації стратегій (програм) на місцях та оцінки їх ефективності, а також приведення національного законодавства до вимог ЄС.

4. Налагоджений організаційно-економічний механізм реалізації екологічної політики та результати оцінки її ефективності дадуть змогу своєчасно перейти до сталого розвитку суспільства з раціональним природокористуванням та кліматично нейтральною економікою.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що важливою ознакою сучасної екологічної політики є її формування з урахуванням необхідності досягнення цілей сталого розвитку. Остання, у свою чергу, передбачає збалансованість екологічної, економічної та соціальної складових. З огляду на це вітчизняна екологічна політика характеризується багатогранністю, комплексністю та не є ізольованою від інших напрямів. Більш того, саме такий підхід до формування екологічної політики в Україні дає змогу прогнозувати ефективність її реалізації в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
3. Ашикова Е.І. Стратегічна екологічна оцінка як інструмент реалізації державної екологічної політики. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика: матеріали V наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 12 грудня 2019 р. Дніпропетровськ, 2019. С. 133–136.
4. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: монографія. Київ: УАДУ, 20017. 328 с.
5. Малиш Н.А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія. Київ: К.І.С, 2018. 348 с.
6. Синякевич І. Основні постулати екологічної економіки як теоретична основа екологічної політики. Економіка України. 2018. № 7. С. 49–54.
7. Дідик В.Г. Правове регулювання відносин у сфері довкілля в Європейському Союзі та в Україні: порівняльно-правове дослідження / за заг. ред. к.е.н. В.Г. Дідика. Київ, 2018. 579 с.
8. Безверхнюк Т.М. Ресурсний режим як інституційний механізм ресурсного забезпечення регіонального управління. Державне будівництво. 2017. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2017-1/doc/2/11.pdf>.
9. Андрейцев В.І. Екологічне право: курс лекцій: навчальний посібник Київ : Вентурі, 2019. 208 с.
11. Ральченко С.М. Державне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища. Бюлетень Міністерства юстиції України : науковий фаховий журнал. 2017. № 6. С. 128–131.

12. Зуєв В.А. Організаційно-правові аспекти природокористування та охорони навколишнього природного середовища: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2019. 20 с.
13. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
14. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. Довкілля для Європи: спец. вид. до п'ятої Всеєвропейської конф. міністрів навколишнього природного середовища. Київ, 2017. 172 с.
15. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616-р. Офіційний вісник України. 2017. № 76. Ст. 2336.
16. Запольський А., Салюк А. Основи екології: підручник / ред. К.М. Ситник. Київ: Вища школа, 2019. 357 с.
17. Zharova L., Chechel A. Historical Aspects of Sustainable Development and Economic Evolution Interconnection. Інформаційно-аналітичний журнал «Схід». 2020. No 2 (166). Historical sciences URL: <http://skhid.kubg.edu.ua/article/view/201399>.
18. Балюк Г. І. Правові засади державної екологічної політики України: сучасні проблеми. Екологічне право України. 2017. No 3–4. С. 8–15.
19. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. No 9. С. 1–7.
20. Глуха В. В. Теоретичні засади розвитку державної екологічної політики України. Державне управління. 2016. No 1(53). С. 11–15.
21. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. No 722/2019/ Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

22. Резніков В. В. Особливості формування та реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції в різних країнах. Науковий вісник: Державне управління. 2020. No 1(1(3)). С. 153–162.

23. Гулак О. О. Реалізація екологічної політики на місцевому та регіональному рівнях. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. No 2(90). С. 182–195.

24. Сергієнко Л. В., Дзюбенко О. М., Ожго С. В. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації. Економіка, управління та адміністрування. 2019. No 3. С. 191–200.

25. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Екологічна безпека». Національна рада з відновлення України від наслідків війни.

Липень

2022.

URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf>.

26. Резнікова Н. В. Глобальні екологічні проблеми в сучасному світі: екологічна детермінанта міжнародних економічних відносин. Київ: Вістка, 2016. 216 с.

27. Якушев Д. Сучасні тенденції державної екологічної політики в Україні в контексті концепції сталого розвитку. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 4 (31). С. 92–97.

28. Зеркалов Д. В. Екологічна безпека та охорона довкілля. Електрон. дані. Київ: Основа, 2019. 514 с. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Систем. вимоги: Pentium; 512 Мб RAM; Windows 98/2000/XP; Acrobat Reader 7.0. URL: <http://zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/ebod-mz.pdf>.

29. Гетьман А. П. Правові засади державної екологічної політики в сфері охорони довкілля. Досвід і проблеми інкорпорації, імплементації та адаптації екологічного законодавства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25 верес. 2013 р., м. Дніпропетровськ. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2018. С. 53–71.

АНОТАЦІЯ

Мотузко В.Ю. Публічне управління природоохороною діяльністю на місцевому рівні. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі описано сучасний стан державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, наведено суб'єкти охорони навколишнього середовища, їх компетенція та повноваження. Розроблено заходи удосконалення державної екологічної політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку

Ключові слова: охорона навколишнього середовища, природне середовище, екологія, публічне управління, державна екологічна політика.

SUMMARY

Motuzko V.Yu. Public management of environmental protection activities at the local level. Graduation qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 "Public management and administration" in the educational program "Public management and administration". State University of Trade and Economics, 2023.

The final qualification work describes the current state of state administration in the field of environmental protection, the subjects of environmental protection, their competence and powers are given. Measures to improve the state environmental policy in Ukraine and justification of their effectiveness in the context of the concept of sustainable development have been developed

Keywords: environmental protection, natural environment, ecology, public administration, state environmental policy.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Мотузко Владислави Юріївни на тему:
**«Публічне управління природоохоронною діяльністю на місцевому
рівні»,**

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
у Державному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота є актуальною, адже присвячена питанням публічного управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні, на прикладі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, м. Київ, яке є яскравим прикладом успішного публічного управління природоохоронною діяльністю.

У процесі аналізу автором використовувалися теоретичні методи дослідження на основі використання Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»

Метою дослідження є аналіз публічного управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні на прикладі діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, м. Київ. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку посилань на використані джерела.

У першому розділі проводиться оцінювання публічного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні.

У другому розділі визначається вдосконалення механізмів реалізації державного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, м. Київ

Запропоновані шляхи вдосконалення державного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища можуть бути використані Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, м. Київ.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на позитивну оцінку, а її автор Мотузко Владислави Юріївни на отримання кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Керівник КНП КДЦ
Печерського р-ну
м. Києва

Кравчук Л.В.

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

я,

Мотузко Владислава Юріївна

(ПІБ), повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Публічне управління місцевої державної адміністрації на місцевому рівні» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«27 січня» 2023 року

_____ (підпис)

Згода

Я, Мотушко Владислава Юрївна,

цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему:

Таблиці управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні

несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«27 січня 2023 року

Підпис

Мотушко В.Ю.
Прізвище, ініціали